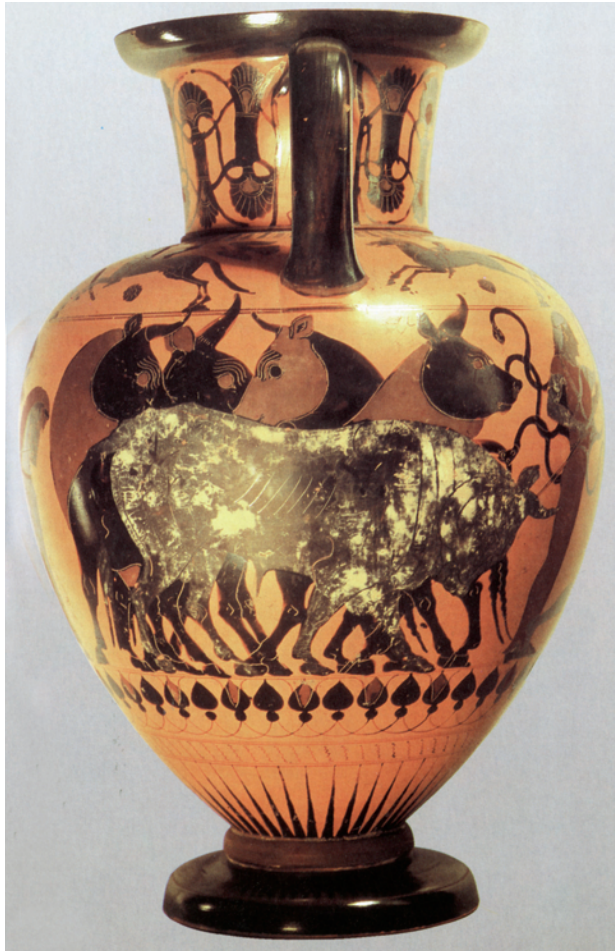

Uit: Diodorus de Siciliër, Wereldgeschiedenis

Vertaald door Vincent Hunink

De runderen die Herakles van Geryones heeft gestolen. Rechts staat de godin Athena. Chalkidische amfoor uit circa 530 v.Chr. Voor de andere kant van de vaas, zie afb. op pag. 86 (Bibliothèque Nationale, Parijs).

Boek 4, 22,6-24,6:

(22) Na aankomst bij de zeestraat, waar de zee het nauwst is, zette Herakles de runderen over naar Sicilië. Zelf pakte hij de hoorns van een stier en legde de overtocht zwemmend af, een afstand van dertien stadia, zoals Timaios zegt.

(23) Daarna wilde hij heel Sicilië rondgaan. Hij begon zijn tocht bij Pelorias in de richting van Eryx. Terwijl hij de kusten van het eiland langsging lieten de nimfen volgens de mythe warme bronnen opkomen, zodat hij zich kon ontspannen na alle inspanningen van zijn reis. Het waren er twee, de bronnen van Himera en die van Segesta, beide genaamd naar de plaats waar ze zich bevonden.

Toen Herakles het gebied van Eryx naderde, werd hij uitgedaagd tot een partij worstelen door Eryx, de zoon van Afrodite en Boutas, destijds de lokale koning. De wedstrijd kwam met een strafbepaling: Eryx zou <bij verlies> zijn land prijsgeven, Herakles zijn runderen. Aanvankelijk was Eryx verbolgen hierover, want de runderen waren veel minder waard in vergelijking met het land. Maar Herakles gaf daarop te kennen dat verlies van de runderen hem ook zijn onsterfelijkheid zou kosten, waarna Eryx met de bepalingen instemde. Eryx worstelde met hem, verloor en raakte zijn land kwijt.

Herakles stelde het land ter beschikking aan de lokale bewoners en schonk hun het vruchtgebruik ervan, tot het moment dat een van zijn nakomelingen het persoonlijk zou komen claimen. En dat gebeurde ook. Vele generaties later is Dorieus de Spartaan naar Sicilië gekomen, heeft er het gebied teruggekregen en er de stad Herakleia gesticht.¹ De stad groeide snel, tot afgunst van de Karthagers, die tegelijk vreesden dat ze sterker zou worden dan Karthago en zo de Feniciërs de hegemonie zou ontnemen. Met een grote troepenmacht trokken ze op tegen Herakleia, namen de stad met geweld in en maakten haar met de grond gelijk. (Maar daarover zal ik bij de betreffende perioden gedetailleerd berichten.)

Tijdens zijn ronde van Sicilië kwam Herakles bij wat nu de stad Syracuse is. Toen hij hoorde van de mythe over de roof van Kore offerde hij heel royaal aan de godinnen. Ook wijdde hij zijn mooiste stier in de Kyane-bron. Zo gaf hij de lokale bewoners het goede voorbeeld om jaarlijks voor Kore en bij de Kyane een prachtig feest met offer te vieren.

Zelf trok hij met zijn runderen door het binnenland. Toen de inheemse Sicaniërs met grote troepenmacht tegen hem uittrokken, versloeg hij ze in een aanzienlijke veldslag en doodde velen van hen. Onder hen waren volgens sommige mythenvertellers ook beroemde generaals, die tot de dag van vandaag worden geëerd als heroën: Leukaspis, PEDIKRATES, Boufonas, Glychatas, Bytaias en Krytidias. (24) Daarna trok Herakles door de vlakke bij Leontini, vol bewondering voor de schoonheid van het gebied. Degenen die hem eer betoonden was hij vriendelijk gezind, en hij liet bij hen onsterfelijke gedenktekens achter van zijn aanwezigheid.

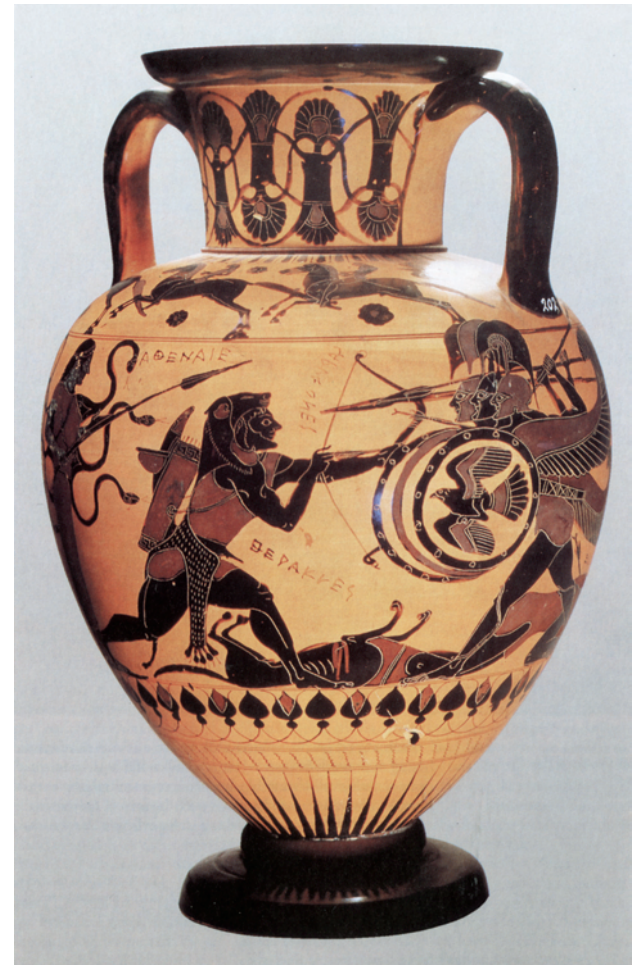
Iets bijzonders gebeurde er bij Agyrium.² Daar werd hem eer betoond op gelijk niveau met de Olympische goden, met grote religieuze feesten en prachtige offers. En hoewel hij in de perioden daarvoor nooit een offer had willen aanvaarden, stemde hij daar toen voor het eerst in toe. De godheid gaf hem namelijk voortekens van zijn onsterfelijkheid. Er liep bijvoorbeeld niet ver van de stad een pad dat een en al rots was; daar lieten zijn runderen voetsporen in achter als ging het om een soort was. Omdat dit evenzo gebeurde met Herakles zelf, en zijn Tiende Werk ten einde liep, meende hij dat hij al iets van onsterfelijkheid kreeg. Zodoende aanvaardde hij de jaarlijkse offers die de mensen daar aan hem brachten.

Uit dank voor die speciale behandeling legde hij direct voor de stad een meer aan met een omtrek van vier stadia, en hij bepaalde dat het zijn naam moest dragen. Ook de voetafdrukken van de runderen verbond hij evenzo met zijn naam. En voor de heros Geryones richtte hij een heiligdom in, dat tot nu toe in ere wordt gehouden bij de lokale bevolking.

Voor lolaos, zijn neef en medestrijder, maakte hij een heiligdom dat het vermelden waard is. Ook stelde hij ereblijken en offers voor hem in die jaarlijks moesten worden gehouden, en tot nu toe worden die gehandhaafd. Alle inwoners van de stad laten vanaf hun geboorte hun haren groeien ter ere van lolaos, net zo lang totdat ze met grootschalige offers een gunstig resultaat verkrijgen en de godheid genadig stemmen. In het heiligdom heerst een sterk sacrale, gewijde sfeer. Jongens die er de gebruikelijke offers niet brengen verliezen

er hun vermogen tot spreken en worden er als lijken. Maar als een van hen dan plechtig belooft dat hij het offer zal brengen en de godheid een onderpand toont voor dat offer, komt hij, naar men zegt, ogenblikkelijk van de voornoemde aandoening af.

In lijn hiermee noemt de lokale bevolking de poort waar men naar de god komt en hem offers brengt de 'Herakles-poort', en men organiseert jaar na jaar met grote inzet

Herakles in gevecht met de driekoppige Geryones, links is nog net de speer en aegis van de godin Athene zichtbaar. Voor de andere kant van de vaas, zie afb. op pag. 85.

atletiek- en paardenwedstrijden. De waardering voor Herakles is er bij de hele bevolking, vrijen en slaven. Daarom laat men er ook de dienaren apart eer bewijzen aan de godheid, in eigen religieuze groepen, die samenkomen en dan banketten houden en offers aan de godheid brengen.

Boek 5, 2,1-4,2:

(2) Dit boek heet Eilandboek. Het past dan ook bij de titel als we eerst spreken over Sicilië. Want dat is het best voorziene eiland en het staat nummer één als het gaat om aloude mythen.

Het eiland heette oudtijds Trinacria naar zijn vorm, daarna kreeg het via zijn bewoners, de Sicaniërs, de naam Sicania, en ten slotte is het naar de vanuit Italië massaal overstekende Siceliërs Sicilië genoemd. Het heeft een omtrek van ongeveer 4360 stadia. Want van zijn drie zijden meet die van Pelorias tot Lilybaion 1700 stadia, van Lilybaion tot Pachynos (in het gebied van Syracuse) 1500, en de resterende zijde 1140. De Siciliërs die dit eiland bewonen kennen de traditie dat het gewijd is aan Demeter en Kore; zo gaat het verhaal al eeuwenlang over van generatie op generatie. Sommige dichters evenwel vertellen de mythe dat het eiland door Zeus als bruidsgeschenk is gegeven bij de bruiloft van Pluto en Persefone.

De oudste bewoners, de Sicaniërs, waren autochtoon, aldus de meest gezaghebbende auteurs. Ook zouden de voornoemde godinnen voor het eerst zijn verschenen op dit eiland en zou de vrucht van het graan voor het eerst hier zijn opgekomen, dankzij de goede kwaliteit van de grond. Daarvan getuigt ook de beroemdste aller dichters als hij zegt:

'maar zaailoos, ploegloos, bloeien daar de dingen:
tarwe, gerst en wijnstok, drager van
grootdruivige wijn, die door Zeus' regen groeit...'
(Homerus, *Odysee* 9,109-111)

Ja, in de vlakte van Leontini en op vele andere plaatsen op Sicilië zou tot op de dag van vandaag de zogenaamde wilde tarwe groeien.

In het algemeen gesproken, nog voor de ontdekking <en verbreiding> van graan<bouw>, als je kijkt in welk soort land

de voornoemde veldvruchten voor het eerst verschenen, dan ligt het voor de hand de eerste plaats toe te kennen aan het best voorziene gebied. En de godinnen die het graan ontdekt hebben zie je het meest vereerd worden bij de Siciliërs; dat klopt met wat ik eerder zei.

(3) Bovendien vond de roof van Kore op Sicilië plaats. Dat is volgens de mensen overduidelijk bewijs dat die godinnen vaak op het eiland vertoefden vanwege hun speciale voorliefde ervoor:

Die roof van Kore vond plaats, volgens de mythe, in de weiden rond Enna. De plek in kwestie ligt vlakbij de stad en bezit toch een bijzondere pracht door viooltjes en allerlei andere soort bloemen: het is een godin waardig. Vanwege de heerlijke geur van de bloemen die er bloeien, zo vertelt men, raken jachthonden daar het spoor bijster doordat hun reukzin geblokkeerd raakt. De bedoelde weide is in het midden vlak en goed bevoeid, maar rondom hooggelegen en aan alle

Hades schaakt Kore/Persefone, in gezelschap van links Hermes en rechts Hekate. Zuiditalische krater uit 360-350 v.Chr. (British Museum, Londen).

*De Arethusabron in Syracuse
(foto: John Hendriks).*

kanten steil aflopend met ruige randen. Hij lijkt in het midden van Sicilië te liggen, vandaar dat sommigen hem 'de navel van Sicilië' noemen. Vlak daarbij liggen gewijde wouden met daaromheen moerassen, en ook een heel grote grot met een spleet in de grond die uitkomt op het noorden. Hierdoor zou volgens de mythe Pluto zijn uitgereden met zijn wagen en Kore hebben geschaakt. De viooltjes en de andere bloemen die de heerlijke geur afgeven blijven vreemd genoeg het hele jaar bloeien, zegt men, en maken dat alles er bloemrijk en aangenaam uitziet.

Samen met Kore, vertelt de mythe, groeiden Athene en Artemis op, die evenals zij ervoor hadden gekozen maagd te blijven. Met zijn drieën verzamelden ze de bloemen en weefden ze de mantel voor hun vader Zeus. Doordat ze zo veel en zo nauw met elkaar optrokken vatten ze allemaal een speciale liefde op voor dit eiland.

Elk van hen kreeg een grondstuk als erfdeel. Voor Athene was dat in de contreien van Himera. Om Athene te plezieren lieten de nimfen daar de warmwaterbronnen³ ontspringen ten tijde van het bezoek van Herakles; lokale bewoners

wijdden een stad aan haar en een grondstuk dat tot op de dag van vandaag 'Van Athene' wordt genoemd. Wat Artemis betreft, zij kreeg van de goden het eiland bij Syracuse, dat bij orakels en mensen naar haar 'Ortygia' (Kwarteleiland)⁴ wordt genoemd. En om Artemis te plezieren lieten de nimfen op het eiland evenzo een grote bron ontspringen met de naam Arethousa. Die bron bevatte niet alleen in oude tijden grote vissen in flinke aantallen, maar die zijn daar ook nog in onze dagen; ze gelden als heilig, mensen mogen er niet aankomen. Vaak hebben mensen er in oorlogsomstandigheden van gegeten, maar dan liet de godheid een onverwacht teken zien en bezorgde degenen die ervan hadden durven te gebruiken grote rampen. (Daarover zal ik heel precies berichten bij de betreffende perioden.)

(4) Evenals de beide genoemde godinnen kreeg ook Kore een erfdeel: de weiden rond Enna. Een grote bron werd aan haar gewijd in het gebied van Syracuse, de zogeheten Kyane ('Donkerblauwe'). Want vlakbij Syracuse heeft Pluto, zo wil de mythe, Kore na zijn roof meegenomen op zijn wagen. De aarde spleet hij open en daarin verdween hij samen met de geroofde naar de Hades; wel liet hij de bron opkomen die Kyane heet.

De Syracusanen houden daar elk jaar een schitterend feest. Privé-personen offeren er kleinere offerdieren en van stadswege laten ze stieren verdrinken in het waterbekken. Het model voor dat soort offer is van Herakles, in de tijd dat hij de runderen van Geryones voortdreef en heel Sicilië rondging.

Aantekeningen

1. Bedoeld is een kleine stad in de buurt van de Eryx-berg, in het noordwesten van Sicilië. Het gaat dus niet om de stad Herakleia aan de zuidelijke kust, in de buurt van het huidige Agrigento.
2. Diodorus vermeldt dit misschien ook omdat Argyrium zijn eigen geboorteplaats was.
3. Zie 4,23.
4. Het precieze verband met de naam wordt hier niet duidelijk.